

CLASIFICAREA ȘI TIPOLOGIA PERSONALITĂȚII INFRACTORULUI

Faigher Anatolie, *doctor în drept, conferențiar universitar interimar, Catedra de Drept, Universitatea de Stat "Alec Russo" din Bălți, MECC.*

Criminological investigation of crime requires the development of mechanisms for easier assimilation, but also its analysis. In this sense, the typology and classification of criminals is of theoretical and practical importance, intended to prevent and combat crime. We propose for analysis the classifications and typologies of criminals exposed in the literature and criminal practice.

Keywords: *crime, personality of the offender, typology, classification, criminal.*

Perioada de dinamism prin care a trecut și trece în continuare Republica Moldova (RM), a servit drept unul dintre cele mai serioase motive pentru crearea și dezvoltarea unui mediu propice criminogen. De la declararea independenței RM și până în prezent, practic, s-au înregistrat zilnic acte infracționale, fie ele săvârșite de bărbați, fie de femei. Conform informației *Ministerului Afacerilor Interne*, în anul 2019 în RM au fost înregistrate 31,7 mii infracțiuni. Rata infracționalității constituie 118 infracțiuni la 10 mii locuitori [9].

Contextul în care apare și necesitatea cercetării personalității infractorului și analizării diverselor tipurilor de infractori. Cunoscând conceptul, tipologia infractorilor, criteriile de clasificare a acestora precum și analizarea comportamentelor acestora din diferite aspecte, putem cunoaște metoda prevenirii faptelor ilicite, putem elabora noi studii și propune noi moduri de prevenire, diminuare și combatere a faptelor incriminate de legea penală.

Criminalii nu reprezintă o masă de oameni uniformă, ci, după cum se constată din practică, sunt de o mare varietate și diversitate. Fiecare criminal este unic în felul său, fiind constituit dintr-un șir de trăsături fiziologice, psihologice și sociale, care nu se repetă întocmai la ceilalți criminali. De aici, cercetarea științifică și clasificarea infractorilor este dificilă, fiindcă, operându-se cu o masă neuniformă și eterogenă de indivizi, nu se pot trage concluzii generale referitoare la cauzele și condițiile criminalității [4, p. 277]. Comportamentul personalității este determinat de factorii sociali, economici, politici, psihologici și psihici, aceștia aflându-se în legătură strânsă cu statutul și rolul individului în viața de toate zilele.

Majoritatea criminologilor, încă din cele mai vechi timpuri, au stabilit că indivizii umani pot fi uniți în anumite clase sau grupuri în funcție de posedarea unor trăsături comune de natură biologică sau socială. Așa a apărut noțiunea de *tip*, *tipuri* de criminali sau *tipologii* criminale. Dar nici o tipologie clasică sau contemporană nu reușește să întrunească toată varietatea personalităților umane, noțiunea de „*tip*” fiind un construct mental, care ne facilitează procesul

de ordonare al realității sociale, servind drept etaloane a căror cunoaștere ne poate oferi o înțelegere și o tratare a comportamentului individului studiat.

Știința criminologică confruntându-se cu aceste probleme a recurs la știința tipologiei, „care se ocupă cu clasificările în tipuri și criteriile după care acestea se fac”, cu descrierea tipurilor și metodelor prin care aceștia pot fi determinați. Această știință preconizează existența unor grupe de persoane, a unor categorii de criminali cu trăsături asemănătoare. Persoanele cu astfel de trăsături alcătuiesc și aparțin aceluiași tip, formând un model care le reprezintă. În acest mod, tipul este un concept, o idee, o schemă care reprezintă pe toți cei care au asemenea trăsături și fac parte din același grup sau categorie [8].

Studierea infractorilor poate fi rezultativă din punct de vedere teoretic și practic dacă datele despre ei vor fi sistematizate. Lupta cu criminalitatea nu poate fi orientată doar asupra incompatibilității individuale a fiecărei persoane. În același timp, trebuie să se i-a în calcul și neomogenitatea contingentului de infractori [1, p. 55]. În ultimă instanță, activitatea de prevenire a infraționalității depinde de elaborarea tipologiei personalității infractorului, care constituie baza metodologiei în pronosticarea comportamentului criminal și luarea măsurilor individuale și diferențiale de influență juridică și profilactică.

Toți indivizii care comit infracțiuni diferă unul de altul după particularitățile demografice, juridice, psihologice etc., pe de o parte, iar pe de altă parte, ei se aseamănă din aceleași considerente, formând astfel grupe stabile. De aceea, apare necesitatea sistematizării infractorilor după anumite criterii. Studiul problemelor criminalității a generat elaborarea a numeroase clasificări privind tipologiile de infractori, care ajută la o anumită direcționare a activităților de înțelegere, de prevenire și combatere a comportamentelor criminale, precum și la individualizarea proceselor de sancționare, reeducare și reintegrare social [12, p. 73].

În literatura criminologică, de obicei, sunt utilizați termenii „tipologie” și „clasificare”. Este evident că noțiunile de „clasificare” și „tipologie” nu sunt identice și diferă atât după volum, cât și după conținut. Prin „clasă” (grupă) se subînțelege totalitatea obiectelor, fenomenelor, care posedă o particularitate, o calitate comună, iar prin „clasificare” - distribuirea pluralității de obiecte sau fenomene în grupe după un semn comun caracteristic fiecărei grupe. În noțiunile date semnul, particularitatea clasificatoare nu este concretizată în conținutul său și, respectiv, acesta poate fi oricare semn caracteristic unei grupe de obiecte sau fenomene.

Tipologia generalizează totalitatea particularităților tipice pentru toate sau pentru unele grupe de obiecte sau fenomene. Tipul personalității reprezintă în sine imaginea, care conține trăsături generalizatoare caracteristice unui grup de indivizi. În cazul dat este vorba nu despre oricare trăsătură, semn, ci numai despre acela care exprimă esența unui grup de indivizi. Prin noțiunea de „tip” înțelegem o totalitate de trăsături caracteristice și distinctive ale unui grup social. De exemplu, tipul militarului, caracterizat prin disciplină, organizare, punctualitate sau tipul artistului – plin de imaginație, mai puțin organizat etc. [4, p. 278].

Tipul poate fi studiat doar în cadrul tipologiei, care ar putea fi definită ca știința tipurilor, claselor, grupurilor. La rândul său, tipologia personalității infraționale nu poate fi studiată separat de tipologiile general-psihologice, pentru că nu avem un „psihic criminal” sau o „moștenire genetică criminală”, dar atât psihicul, cât și constituția genetică contribuie la determinarea conduitelor umane, inclusiv la cele criminale. La acesta se alătură componenta socială a personalității care are o mare importanță.

La baza tipologiei personalității infraționale trebuie să fie puse, neapărat, particularitățile psihologice: atitudinile, scopurile, motivația etc. E. Florea, menționează că clasificarea trebuie să

fie deosebită de tipologie, ultima este o clasificare care se face în baza mai multor criterii, așadar clasificările infractorilor în dependentă de caracter și gradul pericolului social al acestora au un caracter tipologic, deoarece pericolul social al personalității este compus din mai multe trăsături: *năzuințe; interese; scara de valori*. De aceea, lucrul criminologic este preferabil să se fundeze pe caracteristica topologică a persoanelor [6]. Reieșind din faptul că tipologia sistematizează particularitățile grupurilor sociale tipice, iar clasificarea repartizează criminalii pe grupe, conform indicilor individuali, clasificarea depășește tipologia [2, p. 108]. Așadar, clasificarea precedă în timp tipologia și, totodată, în limitele clasificării este investigată nu personalitatea, ci contingentul de indivizi care comit infracțiuni.

În literatura de specialitate poate fi întâlnită o sumedenie de clasificări a infractorilor. Criteriul clasificării variază după concepția despre geneza criminalității. Astfel, poate fi utilizat criteriul: antropologic, psihologic, sociologic etc. Printre primele clasificări o enumerăm pe cea a lui Cesare Lombroso, care studiază caracterele fiziologice și psihice ale criminalilor, arătând punctele de asemănare și de deosebire dintre ele. Așa, C. Lombroso clasifica criminalii în: criminali născuți; nebuni morali; criminali epileptici; criminali pasionali; criminali nebuni; criminali de ocazie; criminali de obicei; criminali latenți [6].

Enrico Ferri, citat de I. Ciobanu clasifică criminalii în cinci categorii: 1) *criminali nebuni sau alienați* - aceștia ar fi indivizi atinși de mania persecuției, certei, cleptomaniei, etc., care comit fără motiv crime foarte groaznice, ca sergentul Bertrand, ce a dezgropat 18 cadavre, cu care și-a satisfăcut poftele sexuale și apoi le-a tăiat cu sabia; 2) *criminalii născuți sau instinctivi* - sunt sălbatici, brutali, vicleni și leneși, care nu fac nicio deosebire între crimă în general și o meserie. Pentru aceștia pedeapsa nu are efect, ei considerând închisoarea ca un risc natural al profesiei lor; 3) *criminali de obicei* - se recrutează din indivizi, care comit în copilărie primul delict, aproape în exclusivitate contra proprietății și pe care închisoarea îi corupe moral și fizic, producându-le obiceiul cronic de a repeta crima. La formarea criminalilor, de obicei, contribuie și societatea, care nu le întinde o mână de ajutor; 4) *criminalii din pasiune* - comit aproape totdeauna crime contra persoanelor, sunt de un temperament sanguin, comit crime nu cu premeditate, ci pe față și în accesul pasiunii; 5) *criminali de ocazie* - criminali de ocazie la determinarea crimei sunt influențați de ocazie, întâmplare [4, p. 279]. M. Bârgău, distinge următoarea clasificare: *după indicii social-demografici*: bărbați, femei.

La 31 decembrie 2019, în instituțiile penitenciare ale RM se dețineau 6716 persoane față de 6990 ce se dețineau în perioada analogică a anului 2018. Astfel, se constată o descreștere a numărului de deținuți cu 274 persoane, ce constituie o scădere de 3,92%. Numărul total al persoanelor private de libertate în anul 2019 era constituit din: condamnați - 5598 (în 2018-5725), ce constituie o descreștere cu 2,22%, femei - 406 (în 2018-448), ce constituie o descreștere cu 9,38%, minori (băieți/fete) - 55/2 (în 2018-67/4), ce constituie o descreștere cu 19,72% [14]. 1) *După criteriul de vârstă* cuprinsă între: 14-15 ani, 16-17 ani, 18-24 ani, 25-29 ani, 30-40 ani, mai mult de 50 de ani; 2) *După nivelul de studii*: având școala primară, studii gimnaziale și liceale, studii medii și de specialitate, studii superioare și superioare incomplete; 3) *După starea socială și ocupație*: muncitor, slujbaş, elev, funcționar, fermier, pensionar - apți pentru muncă, angajați în câmpul muncii, șomeri; 4) *După locul de trai*: oraș, sat, cu viza de reședință permanentă, temporară, emigrant; 5) *După caracterul și intensitatea activității criminale*: repetată, deosebit de periculoasă, în grup, etc.; 6) *După starea individului în momentul săvârșirii crimei*: în stare de ebrietate, sub acțiunea substanțelor narcotice ș.a. [2, p. 108-109].

În literatura de profil pot fi întâlnite mai multe variante de tipologii și clasificări ale infractorilor. Astfel, autorii din România [12, p. 73] menționează că sub aspect **normativ-juridic** s-au formulat mai multe clasificări: 1) **După gradul de conștientizare și control al comportamentului criminal, pot să fie:** infractori normali; infractori fără discernământ; 2) **După vârsta infractorului, pot să fie:** infractori minori; infractori majori.

Astfel, în anul 2019, de către minori sau cu participarea acestora au fost comise 664 infracțiuni, ceea ce reprezintă 2,1% din total infracțiuni înregistrate. Comparativ cu anul 2018, se remarcă o reducere cu 3,5% a infracțiunilor săvârșite de minori, în special a infracțiunilor contra patrimoniului. La 100 mii copii în vârstă de până la 18 ani revin circa 113 infracțiuni comise de minori, comparativ cu 165 infracțiuni în anul 2015, când a fost înregistrat cel mai mare nivel al ratei infracționalității juvenile din ultimii 5 ani. Minorii cel mai frecvent sunt implicați în săvârșirea furturilor - 63%, după care urmează jafurile - 6,1% și huliganismul - 4,3% [9].

Conform datelor statistice ale *Administrației Naționale ale Penitenciarelor* la 01.04.2020 numărul total de minori care execută pedeapsa închisorii era de 41 de persoane, dintre care: 40 de gen masculin și 1 de gen feminin; 14 minori execută pedeapsa închisorii pentru infracțiuni grave; 19 minori pentru infracțiuni deosebit de grave și 8 pentru infracțiuni mai puțin grave; dintre care doar 22 de minori execută pedeapsa închisorii pentru prima dată [14].

După repetabilitatea actelor criminale, infractorii se împart în primari și recidiviști. G. Paraschiv și al. clasifică infractorii după mai multe criterii: a) în funcție de *frecvența actelor criminale*, pot să fie: infractori ocazionali ori situaționali; infractori de carieră. Infractorii *ocazionali* sau *situaționali* sunt adaptați din punct de vedere social și încalcă legea penală decât printr-un concurs particular de împrejurări. Ulterior săvârșirii faptei, marea lor majoritate, se reintegrează social și nu mai recidivează. Principala deosebire dintre infractorii de carieră și cei ocazionali este că primii caută și provoacă situațiile infracționale, pe când ocazionali sunt, de obicei, produsul circumstanțelor. Infractorul ocazional are, de regulă, o conduită bună, conformă cu normele de conduită până la comiterea unei crime și nu recidivează, ei reprezentând un procent ridicat (între 70-80% din totalul criminalilor). Infractorii *de carieră* se caracterizează prin antisocialitate, inadaptabilitate și preocuparea de a-și organiza metodic, cu premeditare, actul infracțional. Deseori, asemenea infractori sunt inteligenți, prevăzători și perseverenți în conduita lor ilicită. Sub aspectul temperamentului și al caracterului ei sunt plini de inițiativă, calmi, hotărâți, iar în ceea ce privește afectivitatea sunt reci, insensibili emoțional, permanent nemulțumiți și nu-și pot estompa dorințele imediate, acționând instinctual. Criminalii de carieră sunt, de obicei, formați în direcția comiterii de crime, având un sistem de valori, norme, reguli și „definiții” ale unor acte comportamentale, diferite de cele utilizate de majoritatea populației. Ei se pot specializa, devenind „profesioniști” în comiterea unui anumit gen de infracțiune, astfel încât criminalitatea poate constitui o „profesie”, iar riscul de a fi prinși este considerat un risc profesional.

b) După tipul de infracțiuni comise, criminalul poate să fie: agresiv, achizitiv etc. *Criminalul agresiv (violent)* este autor de crime violente, brutale, cu consecințe individuale și sociale grave. Astfel, criminalul agresiv poate să comită omoruri simple ori calificate, lovituri cauzatoare de moarte, vătămări corporale simple sau grave etc. *Criminalul achizitiv* face parte din categoria indivizilor care comit infracțiuni contra proprietății (asupra bunurilor, valorilor bănești etc.). În această categorie intră cei care săvârșesc diferite furturi (simple sau calificate), tâlhării (simple ori calificate), abuz de încredere, înșelăciune, tulburare de posesie, delapidare etc. Toți acești criminali se aseamănă și formează un tip de infractor, caracterizat prin tendința de

a lua, de a achiziționa bunuri, valori ș.a. care aparțin altora. Resortul comun care determină acest tip de criminalitate este tendința de însușire a diferite bunuri, în scop de câștig, pentru întreținere, îmbogățire etc. a infractorilor.

c) După modul în care personalitatea afectează comportamentul criminal, se diferențiază patru categorii de infractori: criminali socializați necorespunzător; criminali nevrotici; psihotici; sociopați [12, p. 73-77]. *Criminalii socializați necorespunzător* sunt cei care prezintă tulburări emoționale mai mari decât persoanele care nu au comis infracțiuni. Ei devin criminali datorită impactului anturajelor sociale în cadrul cărora învață conduite deviante. Acești criminali se îndreaptă cu precădere spre violarea proprietății. *Criminalii nevrotici* au tendința de a comite acte infracționale datorită convulsiilor nevrotice. Principalul simptom al nevrozei este anxietatea, exprimată direct sau indirect prin manifestări ca: istovirea, frica inexplicabilă față de unele situații etc., care pot determina - datorită distorsiunilor ce există la nivelul personalității, precum și percepției deformate a lumii - comiterea unor activități ilicite, cum ar fi: infracțiuni de tipul cleptomaniei, piromaniei, furtul din magazine etc. *Criminalii psihotici* sunt indivizi cu probleme deosebite de personalitate, care au o percepție complet distorsionată asupra realității sociale și lumii din jurul lor. Psihoticii nu-și planifică faptele criminale, însă, datorită percepției greșite asupra realității, gândurilor iluzorii și înșelătoare, sunt înclinați să comită infracțiuni. Tendința lor spre acte de violență îi determină să comită cele mai bizare și lipsite de sens acte antisociale, inclusiv omorul. *Criminalii sociopați* sunt caracterizați ca având o personalitate egocentrică, cu compasiune limitată față de alții (sau absentă), astfel încât pot vătăma semenii fără să simtă un minim de regret sau vinovăție.

În demersul criminologic de a surprinde caracteristicile tipice ale personalității criminale nu poate fi depășită dificultatea constând în imposibilitatea diferențierii nete, sub toate aspectele, între personalitatea infractorului și cea a noninfractorului, întrucât personalitatea individului uman (indiferent de statutul lui din punct de vedere juridic: infractor sau neinfractor) este mai mult sau mai puțin contradictoriu structurată, trăsăturile negative coexistând cu cele pozitive.

Anumite trăsături ale personalității creează însă o probabilitate mai mare ca persoanele în cauză să urmeze drumul infracționalității, cu atât mai mult când acestea sunt preponderente. Proporția acestor trăsături nu se corelează însă întotdeauna cu „statutul” juridic al persoanei, așa cum ar părea la prima vedere: este posibil ca la anumite persoane, chiar dacă au comis infracțiuni, proporția trăsăturilor pozitive să domine, după cum este posibil ca la alte persoane, care nu încalcă legea penală, suma trăsăturilor negative (agresivitatea, impulsivitatea, nesinceritatea etc.) să predomine. Unele persoane pot chiar să încalce normele juridice contravenționale sau disciplinare, însă nu pe cele penale.

Iu. Larii menționează că cele mai răspândite grupări ale infractorilor se bazează pe următorii indicatori: date demografice, ca sexul și vârsta; unii factori socio-economici: studiile, ocupația etc.; cetățenia; starea persoanei la momentul comiterii infracțiunii; caracterul comportamentului infracțional: intenționat sau din imprudență, etc. [11, p. 56].

În afară de aceste clasificări mai pot fi efectuate și altele, în baza a două sau mai multe criterii, cum ar fi vârsta și sexul, starea persoanei la momentul comiterii faptei și caracterul infracțiunii etc. Gruparea infractorilor este posibilă și în baza altor indici. O clasificare simplă este repartizarea lor după tipurile de infracțiuni comise: hoții, jefuitori, ucigașii, violatorii, huliganii și alte grupe de infractori.

În dreptul penal infractorii sunt grupați conform caracterului și gradul pericolului social al faptei infracționale comise: persoane care au comis infracțiuni ușoare, mai puțin grave, grave,

deosebit de grave, excepțional de grave.

Din cele expuse reiese, că clasificarea infractorilor poate fi efectuată în conformitate cu diferite criterii, dintre care importanță esențială o au particularitățile sociologice, inclusiv cele social-demografice și juridico-penale. În spectrul tipologiilor infracționale se înscriu și clasificările, efectuate în legislațiile penale naționale. Astfel, I. Ciobanu, menționează că conform CP RM distingem: *infractori periculoși*, care au comis infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, săvârșite cu intenție și fiind conștienți de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii, precum și de urmările ei prejudiciabile; *infractori ocazionali*, care au comis o infracțiune din imprudență, își dădeau seamă de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, dar considerau în mod ușuratic că ele vor putea fi evitate; *infractorii responsabili*, adică persoanele care au capacitatea de a înțelege caracterul prejudiciabil al faptei, precum și capacitatea de a-și manifesta voința și a-și dirija acțiunile; *infractori irresponsabili*, sunt persoanele care nu puteau să-și dea seama de acțiunile ori inacțiunile lor și nu puteau să le dirijeze din cauza unei boli psihice cronice, a unei tulburări psihice temporare sau a altei stări patologice [4, p. 285].

Merită atenție tipologia infractorilor elaborată de I. Oancea, care a unit formele de tipologie propuse de E. Seeling și J. Pinatel, definind următoarele tipuri: *criminalul violent*; *criminalul achizitiv*; *criminalul caracterial*; *criminalul lipsit de frâne sexuale*; *criminalul profesional*; *criminalul ocazional*; *criminali debili mintali*; *criminalul recidivist*; *criminalul ideologic sau politic*; *criminalul alienat* [4, p. 282]. Levis Yablonski, criminologul și psihologul american, citat de O. Pop și Ch. Neagu, folosind drept criteriu modul în care personalitatea infractorului afectează comportamentul criminal, diferențiază patru categorii de criminali: *socializați*; *nevrotici*; *psihotici*; *sociopați* [13, p. 77].

În literatura de specialitate, pot fi întâlnite multiple variante de tipologie a infractorilor. Un indicator al personalității criminogene poate fi totalitatea unor asemenea factori, ca motivația infracțională, inclusiv gravitatea infracțiunii comise, împrejurările ce au favorizat comiterea ei, comportamentul de până la comiterea faptei infracționale etc. În continuare, vom examina unele tipuri de infractori.

Particularitățile personalității criminalul achizitiv. În dreptul penal, în legătură cu comiterea diferitelor infracțiuni, un loc important îl dețin criminalii care comit infracțiuni contra proprietății, contra bunurilor, valorilor bănești etc. Conform legii penale, pot fi menționați criminalii care comit: furturi (furt simplu, calificat); tâlhărie (simplă ori calificată); infracțiuni de fals etc. În structura infracțiunilor înregistrate în anul 2019, aproape fiecare a doua infracțiune comisă vizează patrimoniul (47,7%) [9].

În criminologie, autorii acestor crime au primit denumiri după felul crimei săvârșite, și anume: hoți (pentru furt), tâlhari (pentru tâlhărie), falsificatori (pentru fals) etc., unii din acești criminali au denumiri și mai detaliate, precum hoți de buzunare, hoți de bijuterii. Toți autorii acestor crime au câteva trăsături comune: se efectuează acțiuni ce privesc bunurile, valorile materiale; acțiunile constau în luarea, însușirea, folosirea acestora; în scop de câștig (acest lucru este valabil pentru furturi, delapidări, falsificări etc.) [15, p. 241]. Așa fiind, toți acești criminali trebuie să se caracterizeze nu numai prin obiectul infracțiunii, ci și prin trăsăturile, prin motivele care stau la baza acestor crime. Din acest punct de vedere, acești criminali se aseamănă și formează un tip de criminal, caracterizat prin tendința de luare, de achiziționare de bunuri, valori în scop de întreținere, îmbogățire etc. [4, p. 282]. Tendința de a aduna bunuri, fiind una biologic importantă, este comună atât animalelor, cât și oamenilor cinstiți și necinstiți, criminali și

necriminali, cu mențiunea că la oamenii cinstiți această tendință are anumite limite, pe când la criminali ea nu respectă asemenea limite. În această situație, putem vorbi de tipul criminalului achizitiv, ca tip comun, ca gen, și de tipurile de tâlhari, hoț, șarlatan și alte subtipuri, ca specii de criminali achizitivi [13, p. 83].

În acest sens, menționăm că caracterul socialmente periculos al criminalului achizitiv se formează, de regulă, cu mult anterior comiterii infracțiunii. Corelația între trăsăturile biologice și cele sociale care caracterizează personalitatea criminalului achizitiv are importanță definitorie. În acest sens, necesitatea de fapt a determinării influenței factorilor biologice asupra comportamentului criminalului achizitiv, ca de altfel și la alte infracțiuni, apare atunci când infractorului posedă anumite anomalii fizice ori psihice, stimulând acțiunea orientărilor criminologice personale.

Caracteristica criminologică a personalității infractorului, în special a criminalului achizitiv, operând cu trăsăturile de bază ale personalității infractorului, sunt cele cu caracter social-demografic, studiile, situația familială, situația socială și genul activității, motivația comportamentului infracțional, orientarea valorică, psihologia juridică a infractorului.

În ipoteza examenului statistic asupra personalității se constată că, deși legea penală nu pune accentul pe careva semne legate de poziția socială a acestora, impunând identificarea semnelor iresponsabilității și vârstei de la 14 ani, s-a determinat că vârsta criminalului achizitiv evaluează în următoarele nivele de vârstă: 14-18 ani 39,14%; 18-25 ani 26,09%; 25-35 ani 8,69%; 35-50 ani 17,39%; 50 - 8,69% [10, p. 113]. Punctând pe cinci categorii de vârstă ale infractorilor, s-a determinat că probabilitatea comiterii mai intensive a infracțiunilor contra patrimoniului săvârșite prin sustragere apare la vârsta minoratului. În acest sens, examenului statistic au fost supuse nu numai furturile propriu-zise, ci și infracțiunile de pungășie.

Un nivel înalt se observă și la o altă etapă a vârstei - cea de până la 25 ani. Acest moment se explică, în primul rând, prin instabilitatea persoanei în cadrul relațiilor sociale. Instabilitatea se manifestă prin lipsa unui loc permanent de muncă, aranjarea deplină a vieții familiale și alte momente de acest gen. Ulterior, deși până la vârsta de 35 ani se observă o scădere a numărului de infractori cu această vârstă (au intervenit anumite relații stabile, lucru permanent, copii etc.), ritmul își reia o revanșă după atingerea vârstei de 35 ani. Argumentul se ascunde în faptul că, potrivit indicilor statistici, anume la această vârstă necesitățile materiale legate de familie sunt la un nivel înalt, fapt care impune necesitatea asigurării unui nivel de trai decent, apar multe cazuri de divorț etc.

În cazul infracțiunii de furt, de altfel ca și în cazul sustragerilor luate în ansamblul lor, sexul nu identifică caracterul faptei infracționale. În fapt, însă, infracțiunile de furt sunt comise în mare majoritate de către bărbați. Studiul cantitativ relevă: 8,7% infracțiuni de furt comise de către femei; 91,3% infracțiuni de furt comise de către bărbați [10, p. 114]. În ceea ce privește nivelul de inteligență al participanților la sustrageri, acesta depinde de mărimea și metodele de comitere a activității infracționale. Oricum, analiza cantitativă a infracțiunilor de furt propriu-zise denotă lipsa unui nivel careva de pregătire intelectuală a infractorilor în mare parte (circa 86%) [19, p. 311].

Structura psihologică a individului (temperamentul, caracterul, aptitudinile, inteligența) nu poate fi înțeleasă fără infrastructura biologică și în afara celei sociale în care se reintegrează. În cazul sustragerilor și, în special a infracțiunilor de furt, o importanță deosebită în aspect psihologic o are caracterul, în structura căruia evoluează anumite trăsături volitive, perseverență, hotărâre, curaj, insistență etc., deoarece anume așa apare caracterizată din punct de vedere

subiectiv infracțiunile de acest tip. Sumând anumite caracteristici ale criminalului achizitiv, putem identifica următoarele categorii generale: persoane, care sunt stabil orientate spre îmbogățirea ilegală pe seama altei persoane - ca sursă principală de venituri, pregătite nu numai a se folosi, ci și a crea condiții necesare și convingând și alte persoane în necesitatea desfășurării unui asemenea comportament; persoane care sunt orientate spre îmbogățire ilegală pe seama altei persoane ca sursă suplimentară de venituri. Aceste persoane folosesc toate condițiile favorabile, deși, de regulă, nu realizează activități în vederea creării lor; persoane implicate în sustrageri în ipoteza unor situații neprevăzute și, în fapt, datorită implicării în cadrul purtătorilor de viziuni antisociale.

Personalitatea infractorului se formează în familie, școală, cerc de prieteni, loc de muncă etc. Procesul de orientare antisocială nu se formează brusc, ci pe o perioadă îndelungată, când are loc acumularea informațiilor receptive de ordin negativ, formându-se concepțiile și deprinderile antisociale [3, p. 178]. Pe ansamblu, majoritatea covârșitoare a criminalilor achizitivi au studii primare și gimnaziale, cu excepția infracțiunilor de înșelăciune unde persoanele cu studii liceale și superioare reprezintă 50% din totalul infractorilor [1, p. 392].

Particularitățile criminalului „lipsit de frâne sexuale”. Infracțiunile care atentează la libertatea și/sau inviolabilitatea sexuală sunt din cele mai periculoase și cu urmări individuale și sociale la fel de periculoase. Violul sau acțiuni violente cu caracter sexual - cel mai reprezentativ atentat la libertatea/inviolabilitatea sexuală. Astfel de fapte sunt comise de persoane lipsite de simț moral și grijă față de victimă, de către persoane brutale și lipsite de puterea de stăpânire a impulsului sexual. Ele alcătuiesc un tip special de criminali, denumit „*criminal lipsit de frâne sexuale*”. Criminalii care aparțin acestei categorii sunt numai acei care comit acte care atentează în exclusivitate și în special la libertatea și inviolabilitatea sexuală. Nu aparține acestei categorii criminalul care comite un omor din gelozie sau un ultraj contra bunelor moravuri. În RM, numărul infracțiunilor înregistrate de viol se cifrează la: 349 - în 2013; 352 - în 2014; 303 - în 2015; 341 - în 2016; 301 - în 2017; 266 - în 2018, 331- în 2019 [9].

Libertatea sexuală este legată de instinctul, de impulsul sexual care vizează o persoană de sex opus, fiind permisă, între bărbat și femeie, pe bază de liber consimțământ. Raportul sexual nu este permis față de o minoră ori față de rude apropiate (frați-surori, părinți-copii). Nu este permis între persoane de același sex sau este nefiresc prin mijloace brutale, sadice etc. Cei care încalcă asemenea interdicții devin criminali prin lipsă de frâne sexuale. Aceștia sunt de mai multe feluri și se caracterizează prin anumite trăsături biologice și psihologice speciale.

În regula generală exercitarea funcției sexuale este firească, liberă, permisă. Ea este însă reglementată și i-se aduc unele limite, unele opriri, care sunt de două feluri: a) cele cu privire la anumite persoane (minori, rude apropiate, persoană de același sex etc.); b) cele cu privire la mijloacele de exercitare a actului sexual (de exemplu, nu-i permisă constrângerea, brutalitatea, perversiunea). În acest cadru de permisiuni și interdicții de exercitare a trebuinței sexuale, persoanele care încalcă un asemenea cadru se delimitează, apărând mai multe categorii de infractori sexuali, și anume [15, p. 245]: cei ce săvârșesc fapta față de minori (până la 14 ani) – este vorba de o nematurizare completă a minorei, într-o bună măsură încă copil. Infractorul se caracterizează prin violență, brutalitate care se datorează unor impulsuri oarbe, unei lipse de afectivitate și lipsei de milă față de minoră și, mai ales, unei lipse de frâne sexuale, de stăpânire de sine și de voință. S-ar putea ca exercitarea instinctului față de minore să se datoreze unei tulburări caracteriale privind preferința pentru persoane minore, unei stări patologice în persoana violatorului; cei care săvârșesc fapta față de persoane profitând de imposibilitatea de a se apăra

ori de a-și exprima voința; și aici este vorba de lipsă de milă, de brutalitate, lipsa de frâne sexuale; cei ce săvârșesc fapta față de rude apropiate (tatăl față de fiică, fratele față de soră), unde explicația poate fi găsită în condițiile familiale de creștere (dormitul în același pat, condiții de educație negativă etc.), care i-au apropiat pe parteneri la actul sexual. Aici se pot dezvolta unele complexe psihice care să ducă la stări anormale, chiar patologice. În aceste cazuri nu există nici frâne sexuale, nici acte de voință și stăpânire de sine; cei care săvârșesc fapta față de un partener de același sex - este vorba de o deviere anormală a instinctului sexual de la un partener de sex opus la un partener de același sex; cercetările psihiatrice în această materie n-au emis o ipoteză ereditară, care ar avea o explicație clară, deși așa ceva nu este exclus; se pare că ipoteza dobândirii unei astfel de devieri este mai credibilă; în tot cazul, este vorba de ceva anormal, patologic; o ultimă categorie este formată din criminalii care săvârșesc crime contra vieții sexuale prin procedee și mijloace cu totul anormale și patologice, și anume: a) sadicul, prin care se înțelege individul care poate satisface impulsul lui sexual numai făcând partenerul său sexual să sufere (să fie bătut, chinuit etc.); este vorba mai întâi de suferințe fizice, suferințe morale; uneori sadicul își poate consuma actul sexual prin omorârea partenerului; b) masochistul, care poate avea raport sexual numai dacă însuși este chinuit, torturat, dacă-i făcut să sufere (să fie rănit, însângerat etc.), sau la instigarea lui, un alt individ aplică unui terț torturi, răniri [13, p. 88].

Particularitățile infractorului de sex feminin. În anul 2019, au fost relevate 13 mii persoane care au comis infracțiuni, în scădere cu 6,2% comparativ cu anul 2018. Rata persoanelor care au comis infracțiuni constituie 48,7 infractori la 10 mii populație, față de 51,9 infractori în anul 2018. Cel mai înalt nivel al infracționalității este înregistrat în rândul bărbaților, femeile constituind o cotă mai mică în numărul persoanelor care au comis infracțiuni (8,6%). Femeile sunt implicate în comiterea infracțiunilor grave în proporție de 12,6% din totalul femeilor, comparativ cu 16,0% din bărbați. La 10 mii femei revin în medie 8 femei care au comis infracțiuni, iar în cazul bărbaților acest indicator constituie 94 persoane. Femeile sunt implicate mai mult în săvârșirea furturilor și escrocheriilor [9]. În corespundere cu statutul social, femeile se împart în: căsătorite, necăsătorite, divorțate și văduve. În afară de aceasta, diferențiem femei, ce-și ispășesc pedeapsa, care au copii sau nu. Practica criminală arată, că între femei-infractori a crescut numărul persoanelor cu studii superioare. Multe femei au devenit persoane de afaceri, conducători de bănci comerciale și de firme. Doar nu întâmplător, în sistemul motivelor conduitei criminale și a criminalității există și cauzele social-economice, violent egoiste, violent etice, ușuratic și lipsite de răspundere, care se pot manifesta în diferite asocieri, influențând specificul motivării criminale a diverselor grupe de infractori, a minorilor și femeilor [17, p. 130]. Cele mai frecvente infracțiuni comise de femei (56,49% din total) sunt cele contra patrimoniului: furt, tâlhărie și înșelăciune.

Dacă efectuăm o analiză a fișelor criminologice ale femeilor condamnate pentru infracțiuni contra persoanei, putem să conturăm unele profiluri, în raport cu tipul infracțiunii comise. Femeia condamnată pentru comiterea infracțiunii de omor indică o persoană adultă, între 22-45 de ani, căsătorită sau care trăiește în concubinaj, cu 2 copii, care a absolvit școala generală, nu are o ocupație sau are o meserie considerată feminină (croitor, bucătar, vânzător), trăiește în mediul rural și nu a mai comis anterior infracțiuni [7]. Profilul femeii care a comis infracțiunea de pruncucidere este cel al unei femei necăsătorite (poate trăi în concubinaj), tânără sau matură, cu nivel mediu de pregătire și fără ocupație, care mai are copii, provine din mediul rural și nu are antecedente penale [18, p. 579].

Pentru femeile infractori, în sistemul orientărilor de valoare - locul principal îl ocupă cele egoiste individuale, care au legătură cu bunăstarea materială individuală. Pentru obținerea ei și asigurarea fericirii personale, femeile infractori fac diferite legături cu oameni de importanță, mituiesc persoanele oficiale, folosesc șantajul, escrocheria etc. O deosebită atenție merită categoriile de moralitate, orientările de valoare a femeilor-infractori în genere, la ele se observă vădit o neglijare față de principiile și normele moralei sociale. În confirmarea acestui fapt vine nivelul amoralității, prostituția, bețiile, narcomania, care contribuie la creșterea criminalității feminine. Când este vorba despre așa categorii a moralei ca „binele” și „răul”, compătimirea celui apropiat, inclusiv a victimei infracțiunii, femeile infractori se dovedesc a fi indiferente față de necazul străin, conștiința lor morală tace și se manifestă cinismul și cruzimea, caracteristice pentru infracțiunile contra ordinii sociale.

În sfera motivărilor și orientărilor de valoare a femeilor infractori există și acționează și alți factori (geografici, natural-biologici), ce acționează asupra situației criminogene, însă comparativ cu factorii orientativi și de valoare, ei au o însemnătate mai mică pentru conduita criminală a lor. Majoritatea femeilor infractoare locuiesc în orașe (aproximativ 75%). Femeile comparativ cu bărbații încalcă legea la o vârstă mai înaintată [2, p. 335].

În anul 2019 cel mai frecvent au comis infracțiunile femeile în vârstă de 30 ani și peste (57,5%) și cele în vârstă de 18-24 ani (19,8%), iar în cazul bărbaților acest indicator constituie 50,4% și respectiv 23,4%. Din bărbații cu vârsta de 30 ani și peste, 23,2% au fost în stare de ebrietate în momentul săvârșirii infracțiunii și 6,2% din femeile în vârstă de 30 ani și peste [9].

Criminologii Rafter și Stanko au identificat 5 imagini ale femeilor care comit infracțiuni sau care sunt victime ale unor infracțiuni: femeile impulsive, care acționează intuitiv; femeile slabe care își urmează bărbații în activități ilegale; femeia naiva, ușor de impresionat și de manipulat; femeia masculină; femeia care întruchipează răul absolut [5]. Se consideră, practic, că orice persoană care nu se încadrează într-un anumit tipar prestabilit, este predispusă la crimă.

Studierea personalității femeilor infractoare în literatura de specialitate a permis de a evidenția două tipuri de bază care reflectă totalitatea trăsăturilor și calităților ce determină esența și orientarea comportamentului infracțional: tipul antisocial – se caracterizează printr-o ruptură de sistemul valoric și normativ al societății și statului, activism în situația săvârșirii infracțiunii, un complex de viziuni și deprinderi antisociale care reflectă o disponibilitate conștientizată față de acțiunile social periculoase. La analiza particularităților social-psihologice ale personalității infractoarelor de acest tip se remarcă o atitudine cinică față de viață, sănătate, demnitatea altor persoane, atitudine de consum față de proprietate, neglijență față de ordinea publică. Viziunile antisociale se evidențiază prin profunzime și intensitate; tipul asocial – se caracterizează printr-o orientare antisocială pasivă, de tip amorf, înlocuirii relațiilor și valorilor pierdute cu o incertitudine care reflectă dereglarea adaptării sociale, refugiul în beție, alcoolism, soluționarea problemelor prin acte ilegale. Unii autori remarcă că sensul comportamentului inadaptiv al unei astfel de persoane constă în temerea identificării sociale și al regăsirii de sine care se formează doar în procesul comunicării sociale active, însușirea unor roluri și satisfacerea cerințelor mediului social. Acest tip de infractoare este bine pronunțat în rândul recidivistelor condamnate pentru atentate asupra proprietății, huliganism, vătămări corporale, precum și alte acțiuni cu caracter violent. Printre acestea sunt multe persoane care suferă de alcoolism și persoane fără un loc permanent de trai, care se evidențiază prin incapacitatea de a face față problemelor cotidiene.

Trăsăturile principale ale personalității infractoarelor de tip asocial o reprezintă degradarea socială și morală, interesele și necesitățile primitive. Ruperea relațiilor social-utile,

pierderea valorilor sociale pozitive, a interesului față de activitatea de muncă și familie aduc la o diminuare bruscă a contactelor cu mediul sănătos și la deformarea personalității [16, p. 105]. La baza construirii modelului tipologiei personalității infractorului stă caracterul orientării antisociale care reflectă particularitățile sferei motivaționale. Motivul este principal nu doar în mecanismul comportamentului ilegal, dar și în oricare alt comportament sau faptă.

Așadar, personalitatea femeilor infractoare prezintă o trăsătură esențială de orientare antisocială, care o putem aprecia ca o adevărată „maladie a socializării”. Evident că această mentalitate disociată nu se formează la întâmplare. Așa după cum este lesne de observat, orientarea antisocială a personalității criminale poate fi rezultatul acțiunii sau coacțiunii a numeroși factori destabilizatori. Astfel, rezultă că procesul formării și menținerii personalității criminale, indiferent dacă acestea au la bază mecanisme separate sau conjugate de alienare, or simplă învățare a comportamentului deviant, poate fi favorizat prin intermediul unei adevărate constelații de factori care pot acționa uneori concurențial.

În urma celor relatate, considerăm că indiferent de clasificarea și tipologia infractorilor principala trăsătură a personalității criminale, o constituie orientarea antisocială, indiferent de natură crimei comise.

Bibliografie:

1. Banciu, D.; Radulescu, M.S.; Teodorescu, V. *Tendențe actuale ale crimei și criminalității în Romania*. București, 2002.
2. Bârgău, M. *Criminologie* (Curs universitar). Ed. a 2-a rev. și compl. Chișinău: „Print-Caro” SRL, 2010.
3. Ciobanu, I. *Criminologie*, Vol. II. Chișinău. Ed.: Cardidact-Reclama, 2004.
4. Ciobanu, I. *Criminologie*. Chișinău, 2011.
5. <http://abcjuridic.ro/criminalitatea-feminina/>.
6. http://usem.md/uploads/files/Facultatea_de_Drept/Suport_Didactic/Ciclul_II/Note_de_Curs/008_-_Problemele_actuale_ale_criminologiei.pdf.
7. http://www.cnaa.md/files/theses/2015/23450/ionela_zeca_thesis.pdf.
8. <https://ru.scribd.com/document/92826632/Clasific%C4%83ri-%C5%9Fi-tipologii-ale-infractorului>.
9. <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6595>.
10. Hulea V. *Considerațiuni privind caracteristica criminalistică a furturilor*. În: Materialele Simpozionului Internațional de criminalistică cu genericul Criminalistica în serviciul justiției: constatări, tendințe și realizări din 19-20 septembrie 2008, ULIM, USM, USEM, Procuratura Generală a Republicii Moldova, IRP. Chișinău, 2009.
11. Larii, Iu. *Criminologie*, Vol. I, Chișinău, 2004.
12. Paraschiv, G; Paraschiv, D.-Ș.; Paraschiv, E. *Criminologie: evoluția cercetărilor privind cauzalitatea și prevenirea infracțiunilor*. București, 2014.
13. Pop, O.; Neagu, Gh. *Criminologie generală*. Chișinău, 2005.
14. *Raport privind activitatea sistemului administrației penitenciare pentru anul 2019*. În: <https://drive.google.com/file/d/1VwhMq9G4iILqyrXcYlQHуKBa0YlKxZZO/view>.
15. Rotari, O. *Criminologie*. Chișinău, 2011.
16. Анто́нян, Ю. и др. *Личность корыстного преступника*. Томск: Изд-во Томского ун-та 1989.
17. Востряков, В.М. *Вымогательство: уголовно-правовые и криминологические проблемы*. Москва, 1997.
18. *Криминология*. Учебник. Под редакцией Кудрявцева В., Эминова В. Москва: Норма, 2009.
19. *Криминология*. Учебник под ред. Б.В. Коробейникова и др., Москва, 1988.